

Interreg



**ЗАДАНИЕ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОБХВАТА И
СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДОКЛАД ЗА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА
НА**

**проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027,
съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между
Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за
интегрирани мерки**

*(съгласно чл.19а на Наредбата за условията и реда за извършване на
екологична оценка на планове и програми и чл. 86, ал.3 на Закона за опазване
на околната среда)*

Възложител: Министерство на регионалното развитие и благоустройството

2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	5
II. ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ	6
1. <i>Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице</i>	6
2. <i>Пълен пощенски адрес</i>	6
3. <i>Телефон, факс, E-mail</i>	6
III. ЗАДАНИЕ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОБХВАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА	7
1. <i>Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ г. и връзка с други съотносими планове и програми</i>	7
1.1. <i>Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ</i>	7
1.2. <i>Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ</i>	8
1.4. <i>Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии</i>	17
2. <i>Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ</i>	20
2.1. <i>Текущо състояние на околната среда</i>	20
2.2. <i>Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ</i>	31
3. <i>Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ</i>	31
4. <i>Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие</i>	32
5. <i>Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията</i>	32
6. <i>Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави</i>	32
7. <i>Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве</i>	33
8. <i>Мотиви за избор на разгледаните алтернативи</i>	34
9. <i>Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация</i>	34
10. <i>Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ</i>	39
11. <i>Заклучение на екологичната оценка</i>	39
12. <i>Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка</i>	39

Interreg



13.	<i>Нетехническо резюме на екологичната оценка</i>	39
14.	<i>Приложения към доклада за екологична оценка</i>	39

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

БПК₅	Биологична потребност от кислород - кислород, консумиран в литър проба при постоянна температура от 20°C в продължение на 5 дни инкубационен период
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДЕО	Доклад за екологична оценка
ЕО	Екологична оценка (Стратегическа екологична оценка по смисъла на Директива 2001/42)
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
КАВ	Качество на атмосферния въздух
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МСП	Малки и средни предприятия
Наредба за ЕО	Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми
НО	Национален орган
НПО	Неправителствени организации
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПоМ	Програма от мерки
ПТГС	Програма за трансгранично сътрудничество
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУРН	План за управление на риска от наводнения
УО	Управляващ орган
ФПЧ	Фини прахови частици

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Заданието за обхват и съдържание на Доклада за Екологична оценка (ДЕО) на проектите на Програма за трансгранично сътрудничество 2021-2027 (ПТГС), съфинансирана по Инструмента за предприсъединителна помощ, между Република България и Република Сърбия и Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ) е изготвено в рамките на процедурата по екологична оценка (ЕО), в изпълнение на изискванията на чл. 19а от *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми* (Наредбата за ЕО). Заданието е съобразено с указанията в писмо на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) с изх. № 04-00-1849/23.07.2021 г., с което Министърът на околната среда и водите е определил да се извърши задължителна екологична оценка на проектите на ПТГС и ТСИМ.

Целта на настоящото **Задание за обхват и съдържание на ДЕО** е да предложи обхват и съдържание на ДЕО, по които заинтересованите страни могат да направят предложения, бележки и препоръки. Получените становища ще бъдат отразени/изпълнени при изготвянето на ДЕО, с което ще се гарантира постигането на целите на процедурата по ЕО за интегриране на екологичните съображения в проектите на програма и стратегия и опазването на околната среда и човешкото здраве при прилагането им.

Съобразно чл. 19, ал. 1, ал. 3 и ал. 4 от Наредбата за ЕО, през различните фази на подготовка на ПТГС и ТСИМ и ЕО, Възложителят следва да проведе консултации с обществеността, заинтересованите органи и трети лица, които могат да бъдат засегнати от реализирането на програмата и стратегията, с цел получаване и съобразяване на техните становища и бележки, по *схема за провеждане на консултации*, която е изготвена като отделен документ.

На територията на Република България Заданието за обхват и съдържание на ДЕО се предоставя за консултации от МРРБ на *Министерство на околната среда и водите (МОСВ)* – съгласно чл.19а, т.1 от Наредбата за ЕО, *Министерство на здравеопазването (МЗ)* – съгласно чл.19а, т.2 от Наредбата за ЕО и на *обществеността, останалите заинтересовани органи и трети лица, определени в схемата за провеждане на консултации* – съгласно чл.19а, т.3 от Наредбата за ЕО.

Заданието за обхват и съдържание на ДЕО се предоставя от Министерство на регионалното развитие и благоустройството, в качеството му на Управляващ орган (УО) по програмата, на Националния орган (НО) по ПТГС и ТСИМ – Министерство на Европейската интеграция на Република Сърбия, за провеждане на консултации в партниращата страна по програмата и стратегията.

II. ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНТАКТ С ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ

1. Име, седалище и единен идентификационен номер на юридическото лице

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

2. Пълен пощенски адрес

гр. София 1000, ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17-19

3. Телефон, факс, E-mail

Лице за връзка: Десислава Георгиева – Директор на дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“

Телефон: 02/9405 488

E-mail: D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

III. ЗАДАНИЕ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОБХВАТА И СЪДЪРЖАНИЕТО НА ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА

Заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО е изготвено при съобразяване на изискванията на чл. 86, ал. 3 от *Закона за опазване на околната среда* и указанията в писмо на МОСВ с изх.№ 04-00-1849/23.07.2021 г.

Докладът за екологична оценка (ДЕО) ще бъде изготвен в следните структура, обхват и съдържание:

1. Описание на съдържанието на основните цели на ПТГС и ТСИМ г. и връзка с други съотносими планове и програми

1.1. Основание за изготвяне на ПТГС и ТСИМ

Изготвянето на програмите за трансгранично сътрудничество се основава на първо място на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общо приложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (*Общ Регламент*) и за Регламент (ЕС) 2021/1059 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (*Interreg*), подкрепяна от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране (*Интеррег Регламент*).

На национално ниво водещи документи са изготвянето на програмите са:

- Проект на **Споразумение за партньорство**, съдържащ списък на програмите по Интеррег;
- **Решение № 196 на Министерския съвет от 11 април 2019 г.** за одобряване на *Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на списък с програми и водещи ведомства за разработването им*, с което Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) е определено за водещо ведомство за разработването на програмите по цел *Европейско териториално сътрудничество (Interreg) 2021 – 2027 г.*;

- *Постановление № 142 на МС от 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмен период 2021-2027 г.*

ПТГС и ТСИМ се финансират от Европейския съюз със средства по Инструмента за предприсъединителна помощ.

МРРБ е УО по двустранните програми Интеррег за трансгранично сътрудничество между Република България и Република Сърбия, Република Турция и Република Северна Македония.

1.2. Основни цели и предвиждания на ПТГС и ТСИМ

А. ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия е с географски обхват:

- *Република България: 6 NUTS III области: Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил*
- *Република Сърбия – 7 NUTS III области: Борски, Зайчарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski)*



Фигура № 1.2-1 Териториален обхват на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия

Програмата идентифицира следните **Обща цел, Цели на политиката** (от Предложението за Общ Регламент) и **свързани с тях Приоритети, Специфични цели и Дейности/Инвестиции, обект на подкрепа:**



Фигура № 1.2-2 Тематична концентрация на ПТГС 2021-2027 г. между Република България и Република Сърбия

Съдържанието на **приоритетите** е както следва:

Приоритет 1: Конкурентоспособен граничен регион:

Цел на политиката 1: „По-интелигентна Европа“

Специфична цел 1.1: „Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции“.

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа:

- Инвестиции в съществуващи предприятия, включително, но не само, инвестиции в сгради, закупуване на оборудване и технологии, строителни работи, модернизация на инфраструктура, комуникационни мрежи и др.;
- Инвестиции за създаване на нови предприятия, включително, но не само, инвестиции в сгради, оборудване и системи и разходи за заплати, произтичащи от създаването на работни места в резултат на първоначалната инвестиция;
- Инвестиции за разработването на нови продукти/услуги, включително, но не само, научни изследвания за разработване на продукти, обезпечаване на патенти, закупуване на авторски и лицензионни права, закупуване на специализирано оборудване, информационни технологии, инсталации, превозни средства и т.н.;
- Инвестиции, насочени към увеличаване на заетостта в съществуващо предприятие;
- Технологични и/или организационни инвестиции, насочени към намаляване на разходите за производство/предоставяне на услуги и всякакви други инвестиции, водещи до повишаване на конкурентоспособността на предприятията, включително, но не само, закупуване на специализирано оборудване и технологии, системи за наблюдение; закупуване на ИТ оборудване, обучение и трансфер на ноу-хау, виртуални бизнес центрове, решения за електронна търговия, възможности за електронни плащания и др.;
- Инвестиции, насочени към увеличаване на производствения капацитет и/или осигуряване на стабилни минимални производствени прагове (количества), като по този начин се дава възможност на предприятието да получи достъп до по-големи пазари;
- Инвестиции, насочени към управление на качеството на продуктите/услугите, включително, но не само, подобрения в проектирането на характеристиките на продукта/услугата, подобрения в сервизното обслужване на клиентите след продажбата, подобрения в гаранцията за продукта, мерки за корпоративна отговорност, цялостни системи за управление на качеството и всеки друг аспект, който определя общото ниво на качество на продукта/услугата, включително „марка на продукта“ като „зелена“ или „традиционна“;
- Инвестиции, насочени към достъп до нови пазари или пазарни сегменти, включително, но не само, маркетингови проучвания, технологии за пространствено разширяване, „организационно сътрудничество“ и съвместни бизнес схеми с други предприятия, фирмени изложбени зали във фирмения обект и др.
- Инвестиции в маркетинг и промоция, участие в международни панаири, изложения и други промоционални мероприятия, консултантски и информационни услуги, включително електронен маркетинг, комуникация с клиенти и др.;

Целеви групи:

Микро, малки и средни предприятия, служители, лица, търсещи работа

Бенефициери:

Микро, малки и средни предприятия

Приоритет 2 Интегрирано развитие на граничния регион

Цел на политиката 5: „Европа по-близо до гражданите“

Специфична цел 2.1 „Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в райони, различни от градските“.

В рамките на Приоритет 3, за прилагане на *Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“*, е предвидено разработването на **Териториална стратегия за интегрирани мерки (ТСИМ)**, която да адресира мерките (идентифицираните допустими дейности за подкрепа по програмата) по конкретни териториални нужди.

Интегрираният подход за посрещане/адресиране на нуждите и потенциалите на територията в разработваната ТСИМ се проявява в три основни аспекта:

- територия, дефинирана на базата постигане на устойчиви резултати по отношение на общи нужди и потенциали за развитие;
- участие на широк кръг партньори в целия процес на изготвяне, обсъждане, приемане и реализиране на стратегията.
- изведен пакет от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) мерки, на базата на тясна координация на различните публични политики съобразно местните специфики, отговарящ на местните нужди и потенциали за развитие и носещ обща полза за партньорите и региона.

Чрез **ТСИМ** ще даде приоритет на подкрепата за някои проекти/действия/дейности пред други – описани са по-долу при описанието на ТСИМ.

Целеви групи:

Гражданско общество, местни/регионални органи и власти, регионални структура на централната администрация, НПО, изследователски, академични, обучителни и социални институции, МСП, резиденти, туристи

Бенефициери:

Ще бъдат известни на по-късен етап, но като цяло това са местни / регионални органи и власти, регионални структури на централните публични власти, НПО, академични, обучителни и социални институции, МСП

Приоритет 3 По-устойчив граничен регион

Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна Европа“

Специфична цел 3.1 „Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, превенция на риска и устойчивост на бедствия“

Специфичната цел включва Предварително определен стратегически проект за подготовка на населението за действия в случай на бедствия и подобряване на капацитета на професионалните екипи за реагиране в случай на извънредни ситуации ще се основава на резултатите от миналото с цел да ги използва, валоризира и мултиплицира чрез разпространение на идеята в две основни посоки:

1. Разширяване на рамката за реагиране в трансграничния регион при бедствия чрез добавяне на повече видове природни и причинени от човека бедствия;
2. Повишаване на регионалния капацитет за реагиране при бедствия на най-засегнатите – специалистите и населението по границите.

Видове дейности/инвестиции, обект на подкрепа:

- Разработване на всеобхватна програма за готовност на граничните общности за адекватна реакция при природни бедствия, включително онлайн и обучения на място, симулации, кампании за повишаване на осведомеността и др.;
- Укрепване на институционалното сътрудничество в трансграничния регион чрез разработване на насочваща и стратегическа документация; обмен на информация, знания и умения; провеждане на съвместни обучения на терен и т.н.;
- Актуализиране на академичните програми по отношение на разработването и прилагането на рамка за реагиране при бедствия, която има за цел да подобри взаимодействието между науката и политиката за по-стабилна база от знания за вземането на решения;
- Малки инвестиции в публична инфраструктура за обучение и в специализирано оборудване

Целеви групи:

Население по границите, регионални публични органи, социално-икономически партньори и НПО, заинтересовани страни (предприятия, академични среди, студенти, доброволци, специалисти и др.)

Бенефициери:

- 1) Главна дирекция „Пожарна безопасност и гражданска защита“ – Министерство на вътрешните работи (ГДПБЗН — МВР), България;
- 2) Сектор за управление при извънредни ситуации – Министерство на вътрешните работи (СУИС МВР), Сърбия
- 3) Доброволчески организации
- 4) Други компетентни институции в тази област

Б. ТСИМ 2021-2027 между Република България и Република Сърбия

ТСИМ определя **Визията** на ПТГС, **стратегическа цел, специфични цели** (описани и по-горе към **Приоритет 2** на ПТГС) и **мерки**.

Визия:

Територията на програмата за трансгранично сътрудничество между България и Сърбия – място, където трансграничното сътрудничество има значение и чрез интегриран отговор на местните нужди и реализиране на местния потенциал, допринася за балансираното териториално развитие на региона.

Визията дефинира желаната роля на стратегията като част от организираното прилагане на политики за устойчиво социално-икономическо развитие на територията.

Идентифицираните ключови (приоритетни) области на намеса дават основата за определяне на стратегическата цел, а тя на свой ред – на специфичните цели на стратегията.

Специфичните цели са базата за определяне, в тясна обвързаност с конкретните нужди и потенциали и приоритетните мерки от по-високо ниво, на мултисекторен пакет от мерки. За целта ще бъде осигурено прилагането на необходимия минимум териториално фокусирани интервенции в различните области от социално-икономическото развитие.

Използвани се система от подходи (интегриран, трансграничен, екосистемен и базиран на местоположение подход), принципи и методи, прилагани при разработването на стратегии за интегрирано териториално развитие, а именно:

- Интегрирано планиране и комплексно третиране на всички проблеми на трансграничния регион;
- Научен подход към планирането, задължителен за всички нива и дейности по териториално планиране;
- Приоритетна защита на обществения интерес, за да се осигури балансът между обществения и частния интерес в изпълнението на идеите и приоритетите на стратегията
- Публичност, прозрачност, партньорство и обществено участие в процеса на вземане на решения на всички етапи от работата по стратегията
- Последователност, координация и приемственост на процеса на планиране, допринасящи за рационалното развитие и адекватно използване на натрупания опит през изминалия период на планиране;
- Интердисциплинарен, трансдисциплинарен подход и синергия при генерирането на идеи, насърчаващи творчеството и иновациите;
- Концентрация по отношение на тематичния обхват, финансовите и географските аспекти, наличните ресурси и времеви рамки с цел постигане на по-адекватно поведение при използването на ограничените ресурси.

Стратегическа цел: Стимулиране на растеж във всички негови аспекти

Основен проблем, който стратегическата цел адресира: На целевата територията се регистрират най-ниски стойности по ключови показатели на ЕС за развитие.

Подход за решение: Подкрепа на многосекторни, взаимно-свързани интервенции, чиито общи кумулативни ефекти биха подобрили изпълнението на показателите за развитие

Специфична цел 1. Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги

Проблеми свързани с отдалечените райони, групите в неравностойно положение и малкият бизнес, които продължават да бъдат недостатъчно или незадоволително обслужвани, което създава недостатъци на усилията за растеж.

Мярка 1.1. Разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес в подкрепа на социалния и икономическия растеж.

Близостта, достъпността и качеството на обществените услуги са важни за качеството на живот и развитието на бизнеса. Демографските тенденции и нарастващият недостиг на

умения предполагат, че и двете страни трябва да инвестират повече и по-целесъобразно в уменията на настоящата и бъдещата работна сила, както и да обвържат образованието и обучението с нуждите на пазара на труда. В допълнение, уязвимите групи и групите в неравностойно положение продължават да имат ограничен достъп до услуги от общ интерес, поради което интегрираните мерки за подобряване на качеството на услугите и активното икономическо включване на уязвимите лица трябва да бъдат определени с приоритет и да позволяват повече цифрови решения. Въпреки ограничените налични ресурси, мярката трябва да подпомогне възрастните хора от периферните селски райони, чрез осигуряване на достъп до комуникационни технологии и възможност за използването им при получаване на отдалечени услуги.

Специфична цел 2: Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма

Проблеми свързани с нискоквалифицирана работна сила, ограничено участие на местните МСП в трансгранични и международни вериги за създаване на стойност, бавно усвояване на иновативни технологии и внедряване на ИКТ, недостатъчни умения по предприемачество и бизнес маркетинг, с което да се постигнат по-добри икономически резултати на пазарите, управлявани от цифрови технологии, неизползван туристически потенциал.

Мярка 2.1. Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за растеж на местния бизнес, за разширяване и по-добро представяне на по-екологичен и интелигентен конкурентен глобален пазар

Наред с другите нужди, нуждите на МСП обхващат рамкова подкрепа за дигитален и зелен преход, засилени управленски и маркетингови способности, креативност и предприемачески умения, за да направят регионалната икономика конкурентна и приобщаваща. Тези нужди могат да бъдат адресирани чрез максимално използване на съществуващия потенциал за бизнес подкрепа и свързване им в мрежа на съответните институции от двете страни на границата чрез надграждане и обвързване на техните практики за подпомагане.

Мярка 2.2. Рационализиране на използването на туристическите ресурси, вкл. осигуряване на бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за изграждане на мрежи от културно наследство и туристически обекти в трансграничния район

Повечето паметници на културното наследство се нуждаят от огромни инвестиции за възстановяване и съхранение. През последните години има редица инвестиции в опазване на културното наследство, но все още има нужда от по-нататъшно му опазване. В допълнение моделите на експозиция на много от обектите ги лишават от тяхната

привлекателност, вместо да допринасят за това. В тази връзка са необходими подобрения в експозициите, както и в дигитализацията. Подобно на културното наследство, има определени нужди за осигуряване на достъп и информация за атрактивни природни комплекси. Проектирането и изграждането на нови и преустройството на съществуващи еко-пътеки и велосипедни маршрути ще обогати туристическото предлагане и ще допринесе за пазарната реализация на туристическите продукти. Мерките за туристическа мобилност трябва да бъдат разгледани по начин, който да гарантира по-бързо и по-плавно движение на хора и стоки.

Мярка 2.3. Подобряване на регионалните практики за маркетинг и брендиране на туристически обекти, продукти и дестинации

Туристическите продукти на трансграничния район трябва да се популяризират като най-добрият вариант за туристите, като се подчертае какво ги прави различни или уникални. Съвременният маркетинг в туризма предполага широко използване на интернет, уебсайтове, онлайн реклами, имейли и платформи за социални медии, тъй като ИКТ технологиите, които играят ключова роля. Също така от решаващо е значение е маркетинга в туризма да обхваща най-новите тенденции, като по този начин създава разнообразен маркетингов микс и използва най-добрите методи за изнасяне на туристическите съобщения. Чрез прилагането на многосекторни взаимосвързани интервенции, мярката ще допринесе за развитието на туристическата индустрия и ще подпомогне развитието и маркетинга на регионалните туристически продукти в трансграничния район, като се фокусира върху новите тенденции.

Стратегията ще прилага хоризонтална политика в сферата на зеления преход, която налага всеки подкрепен проект да съдържа компонент, свързан с опазване на компоненти на околната среда и с търсенето и прилагане на зелени решения.

1.3. Алтернативи за ПТГС и ТСИМ

Предоставените от Възложителя проекти на програма и стратегия не съдържат алтернативи. Възможно е на по-късен етап идентифициране на алтернативи и варианти, които ще бъдат анализирани в ДЕО по отношение на тяхното въздействие върху околната среда и здравето на хората.

В ДЕО ще бъде направено подробно разглеждане на наличните към момента на изготвянето му алтернативи, в т.ч. „нулевата алтернатива”, ако такива бъдат разработени за ПТГС и ТСИМ.

1.4. Връзка на ПТГС и ТСИМ с други съотносими планове, програми и стратегии

В подточката на ДЕО ще се анализира връзката и съотносимостта на проектите на ПТГС и ТСИМ 2021 – 2027 г. с други планове, програми и стратегии:

- на европейско и международно ниво;
- на национално, регионално и местно ниво (попадащи в рамките на териториалния обхват на програмата и стратегията в Република България и Република Сърбия).

А. Планове, програми и стратегии на европейско (в т.ч. двустранни) и международно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.

- Програмата за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации (ООН) „Да преобразим света“;
- Рамковата програма на ООН от Сендай за намаляване на риска от бедствия
- Териториален дневен ред 2030;
- Европейска зелена сделка/Европейски зелен пакт;
- Пътна карта за план за действие, целящ нулево замърсяване на водите, въздуха и почвата;
- План за действие относно кръговата икономика;
- Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2030 г.;
- Стратегия на ЕС за Дунавския регион;
- Пространствения план на инфраструктурния коридор Ниш - граница на България
- Др.

Б. Планове, програми и стратегии на територията на Република България, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.:

- Проект на Споразумение за партньорство за програмен период 2021-2027 г.;
- Национална програма за развитие: България 2030;
- Национална стратегия за регионално развитие за периода 2012-2022 г.;
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. – Актуализация 2019 г.;
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.;
- Национална стратегия по безопасност на движението по пътищата в Република България с хоризонт 2021 - 2030 година и План за действие за нейното изпълнение за периода 2021- 2023 година;

- План за възстановяване и устойчивост (*проект*);
- Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха (2020 – 2030);
- Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.;
- Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие до 2030 г.;
- Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 - 2030 г.;
- Национална програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите 2020-2030 г.;
- Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 ;
- Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030 година с хоризонт до 2050 година ;
- Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. (*проект*);
- Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и План за действия към нея в краткосрочна (2013 – 2015 г.), средносрочна (2016 – 2021 г.) и дългосрочна (2022 – 2037 г.) перспектива;
- Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2020 г.;
- План за управление на речните басейни в Дунавски район (2016-2021 г.);
- План за управление на риска от наводнения в Дунавски район за басейново управление 2016-2021 г., в т.ч. Проект на Актуализирана предварителна оценка на риска от наводнения за Дунавски район за басейново управление, март - 2021 г.;
- План за управление на риска от наводнения в Западнобеломорски район за басейново управление 2016-2021 г., в т.ч. Проект на Актуализирана предварителна оценка на риска от наводнения за Западнобеломорски за басейново управление, март - 2021 г.;
- Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000 за периода 2021-2027 г. (*проект*).
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Югозападен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г. (*проект*);
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен регион от ниво 2 за периода 2021-2027 г. (*проект*);
- Общински стратегии, планове и програми в обхвата на области *Видин, Монтана, Враца, общините попадащи в териториалния обхват на областна*

администрация София – област , Перник, Кюстендил, в т.ч. Общи устройствени планове на общините;

- *Областни стратегии за развитие на области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил*
- *Др.*

Б. Планове, програми и стратегии на територията на Република Сърбия, относими към ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г.:

- Национална стратегия за управление на отпадъците за периода 2020-2025 г.
- Национална програма за опазване на околната среда на Сърбия
- Национална стратегия за сближаване в областта на околната среда за републиката
- Национална стратегия за устойчиво използване на природните ресурси и богатата
- Стратегическа рамка за комуникация в областта на опазването на околната среда
- Стратегия за управление на водите на територията на Република Сърбия до 2034 г.
- Стратегия за биологичното разнообразие на Република Сърбия за периода от 2011 до 2018 г.
- Пътна карта за кръговата икономика в Сърбия
- Национална стратегия за включване на Република Сърбия в механизма за чисто развитие
- Първи доклад на Република Сърбия съгласно Рамковата конвенция за климата
- Декларация на министри и представители на високо равнище в Първата министерска група на високо равнище за отговор на климатичните и екологични предизвикателства в Югоизточна Европа
- Стратегия за устойчиво градско развитие на Република Сърбия до 2030 г.
- Стратегията на индустриалната политика на Република Сърбия от 2021 до 2030 година
- Стратегията за енергийно развитие на Република Сърбия до 2025 г. с прогнози до 2030 г.
- Национален план за действие за използването на възобновяеми енергийни източници на републиката
- Пета министерска конференция по околна среда и здраве "Защита на здравето на децата в променящата се среда"

- Стратегия за управление на биологичното разнообразие на Р. Сърбия
- Стратегия за развитие на горското стопанство за Република Сърбия
- Проект на **Пространствен план на Република Сърбия от 2021 до 2035 г. и Доклад за стратегическа екологична оценка**
- Пространствен план на специалната цел на регионалната система за водоснабдяване
- Областни и общински стратегии, планове и програми за развитие за области: Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski);
- Други национални и областни планове за пространствено развитие

В ДЕО ще бъде направен анализ на съответствието и съгласуваността на предвижданията на ПТГС и ТСИМ 2021-2027 г. със съотносимите планове, програми и стратегии, в т.ч. и с такива, предложени за разглеждане от заинтересованите страни в резултат на консултациите по настоящото Задание.

2. Текущо състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на ПТГС и ТСИМ

2.1. Текущо състояние на околната среда

Текущото състояние на околната среда в обхвата на трансграничния регион – предмет на ПТГС и ТСИМ ще бъде разгледано, анализирано и оценено в ДЕО по отношение на всеки компонент и фактор на средата, в т.ч. по отношение на населението и човешкото здраве за територията на Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България) и области Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski); (Република Сърбия). За целта на Заданието е представена само основна/резюмирана информация за състоянието на околната среда.

2.1.1. Климат и климатични изменения

А. Климатични особености

Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България)

Областите Видин, Враца и Монтана са разположени в западните части на два климатични района според климатичното райониране на България - Северен и Среден климатичен район на Дунавската хълмиста равнина от Умерено-континенталната

климатична подобласт. Климатът в този район се характеризира като подчертано континентален поради резкия контраст между зимните и летните топлинни условия.

Районът на *Области Перник и София-област* се характеризира с умерено континентален климат и попада в 2 климатични района – Припланински (характерен със студена зима със средна януарска температура 2-3,5°C под нулата и сравнително прохладно лято), и Нископланински (с относително студена и бедна на валежи зима)- райони в Западна Средна България; Климатичен район на високите полета на Западна Средна България.

Област *Кюстендил* попада в преходно континенталната климатична област на Европейската континентална климатична област - Кюстендилско-Благоевградски климатичен район. Климатичната роза на вятъра се характеризира със защитеността от източни и западни нахлувания. Тук общо има около 30 дни през зимата с температури под 0. Средните януарски температури в района са около интервала +1 ÷ - 1.

Области: Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski)(Република Сърбия)

На територията на района на Република Сърбия, попадащ в ПТГС и ТСИМ, се отличават две климатични области – умерено континентален климат на север, със студена суха зима и топло, влажно лято с добре разпределени модели на валежите, и посредиземноморски климат на юг с горещо, сухо лято и есен и средно относително хладни и по-дъждовни зими с обилен планински снеговалеж.

Б. Климатични изменения

Промени на климата са факт, вследствие на глобални процеси с големи териториални мащаби както в Северното, така и в Южното полукълбо. Те се отразяват най-вече на режима на температурата на въздуха и на валежите, както и на промяната на сезоните. Обща е тенденцията в повишение на глобалната температура на въздуха, увеличаване на изпарението и намаляване количеството на валежите, особено зимните и увеличаване на екстремните събития каквито са наводненията, високите температури и свързаните с тях пожари и други.

През последните години се увеличава и честотата на екстремните метеорологични и климатични явления: има значително увеличение на средния брой дни с денонощни суми на валежите над 100 mm – с около 30% за периода 1991-2020 г. спрямо базисния период 1961-1990 г. Зачестяват случаите с типично пролетно-летен тип конвективна облачност с валежи от дъжд, гръмотевични бури и понякога с валежи от град през зимни месеци като януари и февруари. Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.

Разглежданите трансгранични региони на България и на Сърбия са засегнати от всички ефекти, характерни за изменението на климата, особено в урбанизираните територии, в които се наблюдава т. нар. топлинен остров.

В ДЕО ще бъде представена подробна информация за текущото състояние и климатичните особености на климатичните области и подобласти, в които попада трансграничната територия в обхвата на ПТГС и ТСИМ; състоянието и тенденциите в изменението на климата; нивата на емисиите на парниковите газове по индикатори.

2.1.2. Качество на атмосферния въздух

Европейското законодателство за качество на атмосферния въздух (КАВ) е транспонирано и в българското и в сръбското, като някои норми се различават за двете държави.

Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България)

Контролът на КАВ в областите на територията на Република България се осъществява от съответните РИОСВ, чрез пунктове за мониторинг на КАВ. Част от общините в обхвата на разглежданите области прилагат програми за управление на КАВ, поради превишения на нормите за някои вредни вещества – основно фини прахови частици с размер до 10 микрона (ФПЧ₁₀).

Области: Борски, Зайчарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski) (Република Сърбия)

В *Годишен доклад за състоянието на качеството на въздуха в Република Сърбия за 2019г.*¹ е представена оценката на качеството на въздуха въз основа на средни годишни количества концентрация на замърсители, получени чрез мониторинг на качеството на въздуха в държавната и локалните мрежи за наблюдение на въздуха, като резултатите са разпределени в три категории (първата е с чист/леко замърсен въздух, втората с умерено замърсен, третата със значително замърсен). Към трета категория се отнася КАВ на агломерации Ниш, Бор и гр. Зайчар. Останалите разглеждани трансгранични територии попадат в първа категория.

¹ http://www.sepa.gov.rs/download/izv/Vazduh_2019.pdf

В ДЕО ще бъдат представени данни за основните източници на замърсяване, количеството на изпускания в атмосферния въздух емисии и измерените концентрации на замършителите на териториите в обхвата на ПТГС и ТСИМ, както и анализ на текущите тенденции по отношение на качеството на атмосферния въздух.

2.1.3. Състояние на водите, зони за защита на водите, риск от наводнения

Основната цел на европейската политика, свързана с водите, е да се гарантира достатъчно количество вода с добро качество, както за потребностите на хората, така и за околната среда.

А. Повърхностни води

Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България)

Територията на области **Видин, Монтана, Враца, София-област, и част от Перник** попада в обхвата на Дунавски район за управление на водите и във водосборните на реките Искър, Огоста, поречия на реки западно от Огоста, както и р. Нишава и р. Ерма, които водят началото си от територията нар. Сърбия и са трансгранични реки. Всички от тях събират и заустват своя отток в р. Дунав.

Територията на област Кюстендил и част от област Перник попада в обхвата на Западнобеломорски район за управление на водите и във водосборът на р. Струма.

Поречията на река Искър и р. Струма са едни от най- водоносните сред речните басейни в страната, с най-голям годишен обем на отточните водни количества.

Периодът на действие на ПТГС и ТСИМ съвпада с прилагането на ПУРБ и ПУРН в Западнобеломорски район за периода 2016-2021, както и за периода 2022-2027 г.

При прегледа на текущото състояние на околната среда, отразяването на състоянието и характеристиките на повърхностните и подземните води е извършено по водни тела съгласно информацията поместена в ПУРБ 2016 - 2021 г. в Западнобеломорски и Дунавски райони и актуална информация за състоянието на водите поместена на интернет страницата на Басейновите Дирекции.

При изготвяне на доклада за екологична оценка, ще бъде съобразено становище на Басейнова дирекция „Западнобеломорски район“ с изх. № П-01-156(1)/09.06.2021 г. и Басейнова дирекция „Дунавски район“ с изх. № ПУ-01-414-(1)/02.06.2021 г.

Области: Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski)(Република Сърбия)

Водните ресурси на Сърбия са предимно транзитни води на Дунав, Сава, Тиса и други реки, докато само 9% са вътрешни води. Водните режими на реките се характеризират с териториална и сезонна променливост. Реките в западната, югозападната и южната част на Сърбия са по-пълноводни от тези в останалите райони. Основните водосборни в разглеждания граничен регион са на р. Дунав, р. Морава, р. Нишава, р. Ерма, които са трансгранични и р. Тимок, която в долното си течение в протежение на 15,5 километра е гранична с България.

Основните източници на замърсяване на водите в Сърбия са необработените промишлени и комунални отпадъчни води, отпадни води от селското стопанство, инфилтрат, както и замърсяване свързано с минната и енергийната промишленост.

Б. Подземни води

Факторите, които определят условията за формиране, динамиката и режима на подземните води са физико-географски: релеф, климат, хидрология и хидрография и геоложки: геоложки строеж, литоложки състав на скалите и тектонски структури.

Трансграничната територия е богата на подземни водни тела.

Най-значителна причина за състоянието на водните тела в района, оценени в лошо състояние по физикохимични параметри (превишения по показатели БПК₅, електропроводимост, нитритен азот, нитратен азот, общ фосфор и др.), са източниците на дифузно замърсяване (населени места без изградена канализация, замърсяване с отпадъци и др.).

В. Зони за защита на водите

Съгласно разпоредбите на чл. 6 от Рамковата директива на водите се изисква от държавите членки на ЕС да осигурят изготвянето на регистри за всички зони за защита на водите в границите на всеки отделен район за басейново управление, които се преразглеждат и актуализират на всеки 6 години.

Регламентирани са следните зони за защита на водите:

- територията на водосбора на повърхностните водни тела и земната повърхност над подземните водни тела, които се използват за питейно-битово водоснабдяване и имат средно денонощен дебит над 10 куб.м или служат за водоснабдяване на повече от 50 човека и водните тела, които се предвижда да бъдат използвани за питейно-битово водоснабдяване;
- водните тела, определени като води за отдих и водни спортове, включително определените зони с води за къпане;

- зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително уязвими зони и чувствителни зони;
- зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;
- защитените територии и зони, определени или обявени за опазване на местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Г. Риск от наводнения

Комплексен подход за управление на риска от наводнения се въвежда от Директива 2007/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 година относно оценката и управлението на риска от наводнения, чиято цел е да се постигне намаляване на бъдещия риск чрез проучване, оценка и въздействие върху всички фактори, влияещи върху появата на наводненията и значимостта на последиците им върху човешкото здраве, стопанската дейност и околната среда.

Директивата изисква от държавите членки да разработят План за управление на риска от наводнения (ПУРН) с включена Програма от мерки (ПоМ). Неговата цел е да създаде условия за намаляване неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност от наводненията, и по-конкретно в определените райони със значителен потенциален риск от наводнения.

В трансграничния район, предмет на ПТГС и ТСИМ, попадат райони с със значителен потенциален риск от наводнения.

В ДЕО ще бъде представена информация за състоянието на повърхностните и подземните води в обхвата на територията на трансграничния регион, предмет на ПТГС и ТСИМ, състоянието на зоните за защита на водите, наличието на райони със значителен потенциален риск от наводнения. За анализите на водите на територията на области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил ще се ползват ПУРБ и ПУРН на Дунавски и Западнобеломорски райони за периода 2016-2021 г., както и актуализираните предварителни оценки на риска от наводнения към проектите на ПУРН за периода 2022-2027 г.

2.1.4. Състояние на земните недра

Съвременният природногеографски облик на територията на Република България и Република Сърбия е плод на продължително и сложно развитие, началото на което е поставено в геоложкото минало. Основните форми на релефа са се образували при действието на нагъвателните, разседните, вулканските и седиментационните процеси, особено през последния неотектонски етап от развитието на територията.

В ДЕО ще бъдат разгледани особеностите на земните недра в територията в обхвата на ПТГС и ТСИМ..

2.1.5. Състояние на почвите

Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България)

Областите **Видин, Монтана, Враца**, попадат в Карпатско-дунавска почвена област, която е изградена от лесо-ливадни-степни тъмни, лесивирани почви (Luvisols), черноземи, (Chernozems) и наносни почви (Fluvisols). На петна са разпространени плитки, карбонатни почви (Leptosols - Rendzinas). Многообразните форми на релефа, разнородните почвообразуващи скали и диференциацията на климата създават сложна картина на почвената покривка, която се разделя на три подобласти: Карпатска, Среднодунавска и Долнодунавска. В пределите на Долнодунавската подобласт влизат няколко почвени провинции, като попадащите в територията за разглежданите териториални единици са Западна Долнодунавска и Западна Предбалканска провинции. В тях са разпространени предимно карбонатни, типични, лесивирани и ливадни черноземи и наносни почви. Повисоките предпланински и равнинно-хълмисти части на Дунавската равнина се заемат от черноземи и сиви горски почви. Във високите планински части на Стара планина разпространение имат кафяви горски почви (Dystric Eutric Cambisols).

Областите **Перник, София-област и Кюстендил** попадат в следните почвени провинции Софийско-Краищенска, Витошко-Средногорска, Осоговско-Беласишка провинции. Господстващ почвен тип на равнините и в долните части на планинските склонове са канелените почви (Luvisols), а също така канеленовидни лесивирани и плитките почви. В ниските слабо дренирани части на Софийското поле са разпространени смолници (Vertisols). Подножията на склоновете на планините до 600-800 m надморска височина, покрити със сухи дъбови гори и храсталаци са заети с кафяви и канеленовидни почви. На височина 800-1500 m се разполагат кафяви горски почви (Dystric Eutric Cambisols) под букови и смесени гори, а над 1700 m – тъмноцветни горски почви (Umbric Cambisols) и планинско ливадни почви (Modic Cambisols). В този пояс са разпространени широко и плитки карбонатни почви (Leptosols - Rendzinas).

В обхвата на разглежданата територия се прилага система от три нива за мониторинг на почвите. На първо ниво се извършва широко мащабен мониторинг, на второ се наблюдават мрежите на вкисляване и засоляване, на трето ниво се наблюдават локални почвени замърсявания.

Области: Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zaječarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski)(Република Сърбия)

В района са разпространени лувисоли (Luvisols), камбисоли (Cambisols), смолници (Vertisols), плитки почви (Leptosols – Litosols, Regosols, Rendzinas), наносни (Fluvisols). Преобладават почви със слабо кисела до кисела реакция, безкарбонатни до слабо карбонатни, слабо хумусни до хумусни, с ниско и много ниско съдържание на лесно достъпен фосфор, както и почви с оптимално и високо съдържание на лесно достъпен калий и глинести почви в планинските райони.

Индустриалните комплекси в районите на Неготин и Бор (Сърбия), предполагат наличието на нарушени терени и формиране на антропогенни почви (Anthrosols).

Основните явления, водещи до деградация на земите в Република Сърбия, представени от интензивност са: ерозия, намаляване на органичното вещество, нарушаване на почвената структура, киселяване на почвата, замърсяване на почвата вследствие на промишлена дейност, прекомерна употреба на химикали в селското стопанство и уплътняване на земеделска земя.

В ДЕО ще се представи подробна информация за състоянието на почвите, в т.ч. почвено запечатване, ерозия на почвите, замърсяване на почвите в обхвата на територията на ПТГС и ТСИМ.

2.1.6. Състояние на биологичното разнообразие

Биологичното разнообразие на Република България и на Република Сърбия в териториалния обхват на ПТГС и ТСИМ се характеризират с голяма хетерогенност и висока степен на реликтност и ендемизъм. Това е резултат от централното им географско положение на Балканския полуостров, както и от влиянията, на които територията му е била изложена в миналото, особено през плейстоцена. Големите температурни колебания преди, по време и след края на ледниковия период са причинили масови миграции на представители на дивата природа. Подобни движения са оставили дълбоки следи върху неотдавнашната флора и фауна на по-широко европейското пространство, включително в разглеждания трансграничен район.

В ДЕО ще бъде представена информация за характерната растителност и животински свят в обхвата на територията, предмет на ПТГС и ТСИМ, в т.ч. редки и застрашени видове (в т.ч. предмет на опазване съгласно нормативни актове), инвазивни чужди видове и неместни видове, природни местообитания и др.

2.1.7. Защитени зони и защитени територии

За опазване или възстановяване на благоприятното състояние на природни местообитания и видове в техния естествен район на разпространение се обособяват специални територии с режим на защита.

В ДЕО ще бъдат разгледани защитените зони и защитените територии в обхвата на трансграничния район.

2.1.8. Състояние на ландшафта

Области Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник, Кюстендил (Република България)

Съгласно Ландшафтното райониране по Г. Петров, 1997 г., районът на шестте области попада в три от общо четирите ландшафтно зонални области на Р.България и се характеризира с изключително разнообразие на подобласти както следва: Северна Дунавско равнинна подобласт, Южна Дунавско равнинна подобласт, Западностаропланинска област; Витошко-Ихтиманска област; Краищенска област; Осоговско-среднострумска област. Като класове ландшафти преобладават равнинни, котловинните и планинските.

Области: Борски, Зайечарски, Нишавски, Пиротски, Топлички, Ябланички, Пчински (okrug Borski, Zajеčarski, Nišavski, Pirotski, Toplički, Jablanički, Pčinjski) (Република Сърбия)

В обхвата на седемте района също се наблюдава разнообразие на релефни форми и надморска височина. Характерни са планински и котловинните ландшафти.

В ДЕО ще бъде направен анализ на състоянието на ландшафта в района на територията в обхвата на ПТГС и ТСИМ..

2.1.9. Състояние на материалните активи

Материалните активи се разделят на дълготрайни (земя, сгради, инфраструктура, съоръжения) и краткотрайни (суровини и материали). Състоянието им е в пряка зависимост от наличието на финансова обезпеченост за тяхното обновяване и развитие. В трансграничния район, нуждите от инвестиции в конкретни дейности и мерки се определя основно на база на състоянието на материалните активи към момента.

В ДЕО ще бъде направен анализ на състоянието на основните материални активи, свързани с ПТГС и ТСИМ.

2.1.10. Културно-историческо наследство, включително архитектурно и археологическо наследство

Република България и Република Сърбия разполагат с богатство от културни ценности, в т.ч. са регистрирани такива на територията на трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

В ДЕО ще бъде представена информация за културното наследство и регулациите за опазването му на територията на трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

2.1.11. Състояние по отношение на вредните физични фактори

Автомобилният трафик е основният източник на шумово замърсяване в Европа, като през следващото десетилетие се очаква нивата на шума да се увеличат, както в градските, така и в селските райони, поради развитието на урбанизацията и повишената нужда от мобилност.

За ограничаване на вредното въздействие на шума в околната среда е приета Директива 2002/49/ЕО от 25.06.2002 г. за оценка и управление на шума в околната среда.

И в Република България и в Република Сърбия е прието законодателство за ограничаване на шума в околната среда.

В ДЕО ще бъде представена информация за състоянието на фактора и основните източници на шум в трансграничния регион в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

2.1.12. Състояние и управление на отпадъците

Отпадъците се приемат като екологичен, социален и икономически проблем, а нарастващото потребление и „консуматорското“ поведение на обществото продължават да произвеждат големи количества отпадъци. Необходими са големи и разнородни усилия за предотвратяване на образуването им. Отпадъците представляват и загуба на материални ресурси (чрез метали и други материали, които могат да се рециклират), а в същото време имат и потенциал като енергийни източници.

Прилагането на дейностите по третиране на отпадъци като повторна употреба и рециклиране са благоприятни за околната среда, водещи до отклоняване на отпадъци от депата.

И Република България и Република Сърбия разработват и прилагат Национални стратегически документи за управление на отпадъците. По отношение на наблюдаваните към момента тенденции:

- През последните години в **Република България** се запазва едно сравнително постоянно ниво на отпадъците, предадени за оползотворяване, което е показателно за усилията рециклиране на отпадъци, намаляване на количествата за депониране на национално ниво и прилагането на йерархията при практиките за управление на отпадъците;
- Основен метод за окончателно обезвреждане на отпадъци в **Република Сърбия** е депонирането като единственият начин за организирано управление на отпадъците. Събирането на битови отпадъци в Република Сърбия се извършва главно от обществени комунални предприятия, които, като всяко местно самоуправление/окръг има свое депо. Националната стратегия за управление на отпадъците за периода 2020-2025 г. доразвива регионален подход за управление на битовите отпадъци и поставя цели в съответствие с достиженията на правото на ЕС. На преден план е управление на отпадъци при източника, увеличаване дела на рециклиране на отпадъците и изграждането на липсващата инфраструктура за нейното създаване, а именно изграждане на регионални центрове за управление на отпадъците по отпадъчни потоци.

В ДЕО ще бъде представена подробна информация за управлението на отпадъците в трансграничния регион, попадащ в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

2.1.13. Опасни химични вещества и риск от големи аварии

При реализиране на дейности и мерки по ПТГС и ТСИМ, свързани със строителство на обекти и инфраструктура е необходимо да се съобразят съществуващите в района предприятия, извършващи дейности по съхранение/производство/употреба на опасни химични вещества и смеси в количества, които обуславят риск от големи аварии. В зависимост от количеството (когато е над съответното прагово количество) на тези вещества предприятията се класифицират като такива с нисък или с висок рисков потенциал.

С цел съобразяване на съществуващите такива предприятия от гледна точка на риска за околната среда и човешкото здраве, в ДЕО ще бъде представена информация за тях.

2.1.14. Здравно състояние на населението

Основните здравни индикатори за оценка на здравето състояние на населението са демографските показатели (раждаемост, смъртност, детска смъртност, естествен прираст), заболяемост, болестност, смъртност по причини и други. Анализът им, заедно с анализа на рисковите фактори, свързани с населението и човешкото здраве (фактори на социално-икономическата среда; фактори, свързани с начина на живот; фактори, свързани с околната и трудовата среда), ще дадат ясна представа за съществуващото състояние и тенденции в здравето състоянието на населението.

В последните години в разглеждания трансграничен район се наблюдават тенденциите за намаляване на населението, ниска раждаемост, висока смъртност – с водеща причина болести на органите на кръвообращението и новообразувания.

От факторите на околната среда най-значимо е въздействието в резултат на замърсяването на въздуха и шума.

За ДЕО ще бъдат използвани официални статистически данни и доклади, въз основа на които ще се извърши анализ на демографските показатели и рисковите фактори за човешкото здраве на територията на трансграничния район в обхвата на ПТГС и ТСИМ.

2.2. Евентуално развитие на околната среда без прилагането на ПТГС и ТСИМ

Въз основа на характеристиката на аспектите на околната среда в т. 2.1 на ДЕО, в т.2.2. ще бъде направен анализ на евентуално развитие на аспектите на околната среда, в т.ч. по отношение на човешкото здраве, без прилагането на ПТГС и ТСИМ (по този начин ще бъде оценено въздействието на „нулевата алтернатива“, т.е. отказ от реализиране на ПТГС и ТСИМ).

3. Характеристика на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати с реализацията на ПТГС и ТСИМ

Въз основа на характеристиката на аспектите на околната среда към момента (която ще бъде направена в т.2 на ДЕО), както и на предвижданията на ПТГС и ТСИМ, в този раздел на ДЕО ще бъде обърнато внимание на онези територии, които ще са най-значително засегнати от програмата и стратегията. Ще бъдат подробно разгледани чувствителни територии като защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“, населени места и други обекти, подлежащи на здравна защита, санитарно-охранителни зони около водоизточници, райони с риск от наводнения и др.

4. Съществуващи екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

В точката ще бъдат описани съществуващите екологични проблеми в страната, установени на различно ниво, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ. Ще бъде направен анализ на връзката между екологичните проблеми и предвижданията на програмата и стратегията, съответно – изводи дали ПТГС и/или ТСИМ води/водят до подобряване на екологичната обстановка, или до влошаване и задълбочаване на съществуващи екологични проблеми и/или възникване на нови такива.

5. Цели на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ и начин, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание при изготвянето на програмата и стратегията

В тази точка ще бъде направен анализ на стратегиите, плановете и програмите, които поставят цели по опазване на околната среда на национално (за Република България и Република Сърбия) и международно (европейско) равнище, които имат отношение към ПТГС и ТСИМ, като въз основа на анализа, ще бъдат направени изводи за начина и степента, в които в програмата тези цели и екологични съображения са взети предвид.

6. Вероятни значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. и трансгранични въздействия върху околната среда в други държави

Тъй като ПТГС и ТСИМ са стратегически документи, съобразно същността и подробността на предвижданията им, оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве ще бъде направена на две нива на подробност:

- Стратегическо ниво:
 - За ПТГС това включва оценка на въздействието на *Общата цел, Приоритетите и Специфичната цел*;
 - За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *Визията, Стратегическата цел и Специфичните цели*.
- Ниво „мерки/дейности“:
 - За ПТГС това включва оценка на въздействието на *дейностите/инвестициите, обект на подкрепа*;
 - За ТСИМ това включва оценка на въздействието на *мерките*.

Въздействието ще се оцени като се извърши анализ по компоненти и фактори на средата на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве, в т.ч. вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни, дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици от осъществяване на ПТГС и ТСИМ.

По отношение на **вероятното трансгранично въздействие** в резултат на прилагането на ПТГС и ТСИМ:

- ПТГС и ТСИМ са с трансграничен характер и обхват, като и двата документа целят въздействие в обхвата на определения трансграничен регион. В тази връзка, **чрез изготвянето на един общ ДЕО за цялата територия в обхвата на програмата, по подразбиране ще бъде оценено въздействието на предвижданията на двата документа в трансграничния регион, като ще бъдат проведени консултации и в двете държави;**
- По отношение на трансграничното въздействие по смисъла на *Протокола за стратегическа екологична оценка към Конвенцията за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст*, в ДЕО ще бъде анализирана вероятността за трансгранично въздействие на територията на други държави, извън трансграничния регион – предмет на ПТГС и ТСИМ. На този етап, съобразявайки предвижданията на проектите на програмата и стратегията няма основание за предположение за трансгранично въздействие върху най-близките съседни държави – Република Северна Македония и Република Румъния

7. Мерки, предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсирание на неблагоприятните последици от осъществяването на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве

На база на резултатите от извършените в предходната точка (на ДЕО) анализи и оценки на предполагаемото въздействие върху околната среда и човешкото здраве в резултат на реализирането на ПТГС и ТСИМ, ще бъдат предложени мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсирание на неблагоприятните последици от осъществяването на програмата и стратегията върху околната среда и човешкото здраве.

Мерките ще бъдат мотивирани, в т.ч. и по отношение на очакваните резултати от прилагането им. Същите ще бъдат представени като:

- мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата ;
- мерки за изпълнение при прилагане на програмата.

При предлагането на мерките ще бъдат съобразени и получените резултати от консултациите в рамките на процедурата по ЕО.

8. Мотиви за избор на разгледаните алтернативи

Към момента на разработване на настоящото Задание за обхват и съдържание на ДЕО проектите на ПТГС и ТСИМ не съдържат алтернативи.

В случай че на следващ етап бъдат идентифицирани алтернативи и варианти, същите ще бъдат анализирани по отношение на тяхното въздействие върху околната среда и човешкото здраве в ДЕО.

В ДЕО ще бъде направено сравнение на наличните към момента на изготвянето му алтернативи, в т.ч. „нулевата алтернатива”, ако такива бъдат идентифицирани за ПТГС и/или ТСИМ.

9. Методи за извършване на екологичната оценка, използвана нормативна база и документи и трудности при събиране на необходимата за това информация

Основните **методически документи**, които ще бъдат ползвани, са следните указания и методики:

- Guidance on the implementation of Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment - European Commission – DG Environment;
- Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment, 2013 – European Commission;
- The Use of Spatial Data for the Preparation of Environmental Reports in Europep JRC technical support, 2010;
- Resource Manual to Support Application of the Protocol on Strategic Environmental Assessment, 2011 – UNECE;
- Good Practice Recommendations on Public Participation in Strategic Environmental Assessment, 16 February 2016 – UNECE;
- Cross border orientation paper for IPA CBC cooperation programmes with the participation of regions of Bulgaria, North Macedonia and Turkey, Ref. Ares(2019)6239329 - 09/10/2019;
- Strategic environmental assessment in Interreg NEXT programmes - Guidance note and review of approaches, July 2020, TESIM;

- Letter Ref. Ares(2020)32846 - 06/01/2020 of EC with provisions and clarifications for environmental assessments applicable to the plans and programmes co-financed by the EU in the period 2021-2027;
- Presentation on *Application of the SEA Directive to the EU 2021-2027 cofinanced programmes*, 40th meeting of the Expert Group on ESIF(EGESIF), Brussels, 11-12 February 2020, Directorate-General for the Environment.

Изготвянето на ДЕО ще се извърши по следния **методологичен подход**:

- 1) Запознаване на колектива експерти с проектите на ПТГС и ТСИМ и техните предвиждания, предоставената друга документация от Възложителя, становищата по заданието за определяне на обхвата и съдържанието на ДЕО;
- 2) Анализ на свързаните с проектите на ПТГС и ТСИМ планове, стратегии и програми;
- 3) Събиране, анализ и обработка на данни за съществуващото състояние на околната среда по компоненти и фактори, взаимовръзката връзката му с настоящото ниво на развитие на трансграничния район в обхвата на ПТГС и ТСИМ;
- 4) Анализ на развитието на околната среда в случай на неприлагане на ПТГС и ТСИМ (оценка на въздействието на т. нар. „нулева алтернатива“);
- 5) Анализ на вероятното значително засягане на територии с ПТГС и ТСИМ;
- 6) Събиране, обработване и анализ на информация за съществуващите екологични проблеми на национално ниво и връзката им с ПТГС и ТСИМ, в т.ч. възможно развитие на тези проблеми с и без реализирането на ПТГС и ТСИМ;
- 7) Анализ на степента, в която проектите на ПТГС и ТСИМ съобразяват относимите цели и мерки за опазване на околната среда, включени/идентифицирани в документи - планове, стратегии и програми на национално и международно ниво;
- 8) Анализ и оценка на въздействието на ПТГС и ТСИМ върху околната среда: Тъй като ПТГС и ТСИМ са стратегически документи, оценката на вероятните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве ще бъде извършена на две нива на подробност („стратегическо“ и „мерки/дейности“);
- 9) Предлагане на мерки за предотвратяване, намаляване и ограничаване на въздействията, както и на мерки по наблюдение и контрол на въздействието на програмата при изпълнението и;
- 10) Мотивиран избор на най-подходящата алтернатива по отношение на въздействие върху околната среда и здравето на хората;
- 11) Изготвяне на мотивирано заключение за реализирането на ПТГС и ТСИМ.

Основни **нормативни актове**, които ще бъдат съобразени при изготвяне на доклада за ЕО са:

А. За Република България:

- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за биологичното разнообразие;
- Закон за управление на отпадъците;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Закон за ограничаване изменението на климата;
- Закон за водите;
- Закон за защита на растенията;
- Закон за почвите;
- Закон за защита от шума в околната среда;
- Закон за защитените територии;
- Закон за опазване на земеделските земи и Правилник за прилагането му;
- Закон за културното наследство;
- Закон за защита при бедствия;
- Закон за устройство на територията;
- Закон за горите и Правилник за прилагането му;
- Закон за здравословни и безопасни условия на труд;
- Закон за здравето;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Други подзаконовни нормативни актове, поставящи регулации относно компоненти и фактори на околната среда и човешкото здраве.

Б. За Република Сърбия (<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta>)

- Закон за стратегическата екологична оценка
- Закон за оценка на въздействието върху околната среда
 - Правилник за съдържанието на изследването за оценка на въздействието върху околната среда
 - Наредба за съдържанието на искането за необходимостта от оценка на въздействието и съдържанието на искането за определяне на обхвата и съдържанието на проучването за оценка на въздействието

- Правилник за работата на техническата комисия за оценка на изследването за оценка на въздействието върху околната среда
- Правилник за процедурата на публичен поглед, представяне и обществено обсъждане на проучването за оценка на въздействието върху околната среда
- Закон за опазване на околната среда и Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за опазване на околната среда
- Закон за изменение и допълнение на Закона за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването на околната среда
- Закон за управление на отпадъците и Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за управление на отпадъците и подзаконовите укази, наредби и правилници , в това число:
 - Правилник за съдържанието на проекта за опазване и рехабилитация на околната среда по време и след използването на природните ресурси, процедура и условия
 - Правилник за съдържанието на проекти за саниране и рекултивация
- Закон за опаковките и отпадъците от опаковки и Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за опаковките и отпадъците от опаковки
- Закон за ратифициране на Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Закон за ратифициране на Конвенцията за трансграничното въздействие на производствени аварии и подзаконовите правилници
- Подзаконови нормативни документи – укази, наредби и правилници към секция Интегрирани разрешителни
- Закон за биоцидите и подзаконова нормативна уреда
- Закон за химикалите и подзаконова нормативна уредба
- Закони за ратифициране на Стокхолмската и Ротердамската Конвенции
- Закон за водите и подзаконова нормативна уредба, в това число:
 - Регламент за приоритетни гранични стойности и опасни приоритетни вещества, които замърсяват повърхностните води и срокове за достиганет им;
 - Регламент за граничните стойности на замърсителите в повърхностни и подземни водни тела и седимент и срокове за достигането им;
- Закон за защита на земите и подзаконова нормативна уредба
- Закон за защита на околната среда от шум и подзаконова нормативна уредба
- Закон за защита на въздуха и подзаконова нормативна уредба
- Закон за протокола от Киото

- Закон за ратифициране на Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния
- Закон за ратификация на Монреалския протокол за вещества, които разрушават озоновия слой
- Закон за ратифициране на протокола за тежките метали
- Закон за защита срещу нейонизиращо лъчение и подзаконова нормативна уредба
- Закон за защита и устойчиво използване на рибните запаси
- Други подзаконовни нормативни актове, поставящи регулации относно компоненти и фактори на околната среда и човешкото здраве.

Като **източници на информация** ще бъдат използвани и:

- Официални статистически данни, доклади и бюлетини за Република България и Република Сърбия;
- Национални доклади за състоянието и опазването на околната среда на Република България и Република Сърбия;
- Стратегии, планове и програми на Република България и Република Сърбия, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ;
- Стратегии, планове и програми на национално (на Република България и Република Сърбия) и международно (европейско) ниво, поставящи цели по опазване на околната среда;
- Литературни източници на информация за компонентите и факторите на околната среда в Република България и Република Сърбия (климатични фактори, геология, хидрология, ландшафт, растителност, животински свят и др.).

Ще бъдат разгледани и техническите недостатъци и липсата на ноу-хау при набавянето на информация (при установяване на такива).

За изготвяне на настоящото Задание е използвана следната документация:

- Проекти на ПТГС и ТСИМ;
- Нормативна база за разработване на програмите за програмен период 2021-2027 г.;
- Писмо с изх. № 04-00-1849/23.07.2021 г. на министъра на околната среда и водите;
- Друга документация, предоставена от УО и НО (планове, програми и стратегии, имащи отношение към ПТГС и ТСИМ, информация за околната среда на територията на Република Сърбия).

10. Мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПТГС и ТСИМ

Съобразно резултатите и изводите от прогнозите за въздействие върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ПТГС и ТСИМ, ще бъдат препоръчани мерки, въз основа на които да се извършва наблюдението и контролът на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на програмата и стратегията. Мерките ще съдържат измерими индикатори, по чиято стойност ще се определя наличието или липсата на значително въздействие върху околната среда и човешкото здраве при прилагането на ПТГС и ТСИМ.

11. Заключение на екологичната оценка

Въз основа на резултатите от прогнозите, които ще бъдат направени в ДЕО, както и получените становища по време на процедурата по ЕО, екипът от експерти ще направи своето заключение относно предполагаемото значително въздействие на ПТГС и ТСИМ върху околната среда и човешкото здраве.

12. Справка за резултатите от проведените консултации в процеса на изготвяне на ПТГС и ТСИМ и извършване на екологичната оценка

В ДЕО ще бъдат описани всички получени в хода на процедурата по екологична оценка становища, както и начина им на отразяване в Доклада за екологична оценка и мотивите за това.

13. Нетехническо резюме на екологичната оценка

Като отделно приложение към Доклада за екологична оценка ще бъде изготвено нетехническо резюме, в което ще бъде представена съкратена, но достатъчна за запознаване на широката общественост информация по основните раздели на ДЕО, несъдържаща технически термини, при спазване на разпоредбата на чл.17, ал.3 от Наредбата за ЕО.

14. Приложения към доклада за екологична оценка

Освен нормативно изискващото се нетехническо резюме, което е отделно приложение, под формата на приложения към ДЕО ще бъдат предоставени копия на становища, получени в резултат на консултациите по заданието за обхват и съдържание на доклада за ЕО и други приложения, при необходимост.